

УДК 351

**ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПОЛІЦІЄЮ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
ТА МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЇХ ДОСВІДУ В УКРАЇНІ**

**FEATURES OF MANAGEMENT OF POLICE OF FOREIGN COUNTRIES
AND THE POSSIBILITY OF USING THEIR EXPERIENCE IN UKRAINE**

Руколайніна І.Є.,
к.ю.н, доцент,
доцент кафедри адміністративної діяльності поліції
Харківський національний університет внутрішніх справ

Леміш О.О.,
курсант IV курсу факультету № 3
Харківський національний університет внутрішніх справ

Стаття присвячена особливостям управління поліцією зарубіжних країн та можливості використання їх досвіду в Україні. Зокрема, авторами висвітлено проблему вивчення досвіду державного управління поліцією зарубіжних країн, який має не тільки теоретичне, але й практичне значення для діяльності правоохоронних органів України.

Ключові слова: досвід, державне управління, зарубіжні країни, органи Національної поліції, розвиток суспільства, суб'єкт управління, система управління.

Статья посвящена особенностям управления полицией зарубежных стран и возможности использования их опыта в Украине. В частности, авторами освещена проблема изучения опыта государственного управления полицией зарубежных стран, который имеет не только теоретическое, но и практическое значение для деятельности правоохранительных органов Украины.

Ключевые слова: опыт, государственное управление, зарубежные страны, органы Национальной полиции, развитие общества, субъект управления, система управления.

Today abroad there are three models of management by law enforcement agencies: centralized, decentralized and Combined (integrated). The centralized model of the system of internal security use, a number of countries in continental Europe. This model of the system of internal security operates in 2 types. The first one includes countries which provide internal security only a civilian police force: Sweden, Denmark, Norway, Ireland, Finland. They are characterized by a low level of crime, the absence of serious political and social conflicts, so they do not require special police units of the armed forces. Countries in the second (main) form of the centralized model include States with constant use of special police forces – the gendarmerie: France, Spain, Italy, Portugal, Belgium, Holland, Luxembourg. These countries are characterized not only by rigid centralization of law enforcement, but the traditional use of the national police and gendarmerie. A significant drawback of the centralized system is the fact that the police are mainly focused on solution of national problems and not enough account of the interests of individual local communities.

Key words: experience, public administration, foreign countries, National police, development of society, subject of management, control system.

За своїм змістом державне управління органами поліції є об'єктивно необхідним різновидом діяльності, що складається зі свідомого та цілеспрямованого впливу суб'єктів управління на систему поліцейських органів з метою підвищення ефективності їх функціонування, приведення їх у відповідність до об'єктивних закономірностей розвитку суспільства. Справедливо, що управління правоохоронними органами має розглядатися в двох аспектах. По-перше, мається на увазі управління цією системою як об'єктом з боку держави. По-друге, як управління, яке здійснюється всередині системи, за якого об'єктами є співробітники, служби, підрозділи, органи, а суб'єктами – керівники та управлінські апарати, які діють на відповідних рівнях і складають у своїй сукупності управлінську підсистему всієї системи цих органів загалом і кожного зокрема. Організаційні форми поліції і принципи державного управління її діяльністю зумовлені історичними, економічними, політичними, географічними та іншими особливостями кожної конкретної країни. На думку західних дослідників, сучасна модель управління діяльністю поліції повною мірою корелюється з різними формами державного устрою: унітарним, федеративним і конфедеративним.

Сьогодні за кордоном спостерігаються три моделі управління правоохоронними органами: централізована, децентралізована та комбінована (інтегрована).

Централізовану модель системи забезпечення внутрішньої безпеки використовують низка країн континентальної Європи. Ця модель системи забезпечення внутрішньої безпеки функціонує у 2 видах. Перший з них функціонує у державах, які забезпечують свою внутрішню безпеку тільки силами цивільної поліції (Швеція, Данія, Норвегія, Ірландія, Фінляндія). Для них характерним є невисокий рівень злочинності, відсутність серйозних політичних і соціальних конфліктів, тому вони не потребують спеціальних поліцейських формувань збройних сил.

До країн другого (основного) виду централізованої моделі належать держави з постійним використанням спеціальних поліцейських формувань – жандармерії: Франція, Іспанія, Італія, Португалія, Бельгія, Голландія, Люксембург. Для цих країн властива не тільки жорстка централізація діяльності правоохоронних органів, але й традиційне використання національної поліції та жандармерії. Суттєвим недоліком централізованої системи можна назвати те, що поліція переважно зосереджується на вирішенні загальнодержавних проблем і недостатньо враховує інтереси окремих територіальних громад.

Розбудова сучасної структури поліцейської системи країни характеризується своєрідною централізацією, коли безпосереднє керівництво поліцейською діяльністю здійснюється в межах особливих ланок міністерства – департаментів або дирекцій, яким безпосередньо підпорядковуються і всі галузеві служби. У Фінляндії, як і у всіх скандинавських країнах, поліція функціонує у вигляді централізованого державного органу та підпорядкована міністру внутрішніх справ. Структура Міністерства внутрішніх справ Фінляндії характеризується наявністю низки департаментів: адміністративного, з муніципальних питань, регіонального розвитку, з надзвичайних ситуацій, у справах імміграції, прикордонної охорони і поліцейський департамент. Поліція, своєю чергою, ділиться за територіальною ознакою на загальнонаціональну, провінційну, місцеву. На відміну від Фінляндії та Швеції, у Норвегії та Данії поліція підпорядкована Міністерству юстиції. У Данії функціонує досить ефективна та спрощена територіальна структура організації поліції, де визначальну роль у забезпеченні внутрішньої безпеки відіграють районні президії поліції. Важливо, що на рівні кожної адміністративної одиниці (району) функціонують місцеві комітети, які повинні сприя-

ти подоланню проблем, що виникають у населення у контексті діяльності поліції.

Доречно зазначити, що централізована модель управління поліцією тривалий час зберігалась у багатьох постсоціалістичних державах Центральної та Східної Європи, зокрема й Росії. Між тим на сьогоднішній день багато країн Центральної та Східної Європи стають на шлях децентралізації поліцейської діяльності.

Децентралізована модель охорони правопорядку функціонує у країнах із розвинутою демократією (Швейцарія, США, Канада). У сучасній Європі модель децентралізованої поліції, організованої на принципах самоврядування, зберігається лише у Швейцарії. Тут відсутній централізований та монолітний корпус державної поліції, чисельність органів правопорядку і принципи їх функціонування визначають окремі місцеві (кантональні) органи влади. Усього в Швейцарії нараховується 26 кантональних корпусів поліції та понад 100 підрозділів поліції в громадах. Незважаючи на цю граничну децентралізацію, у країні діють чіткі форми взаємовідносин і правила регіонального співробітництва у сфері правопорядку, розроблені конфедерацією кантональних комендантів поліції Швейцарії та об'єднанням шефів міської поліції [1]. Унікальний досвід децентралізації поліцейської діяльності нагромаджений у США. У поліцейській системі США на сьогодні нараховується майже 40 тис. поліцейських формувань різних рівнів. Особливістю поліцейської системи Канади є те, що вона поділяється на федеральну, провінційну та муніципальну. У своїй діяльності кожна з цих інституцій керується спеціальним Статутом про поліцію Канади, Кримінальним кодексом Канади, законами провінцій і муніципальними законами [1]. На території Канади діє майже 800 поліцейських формувань та департаментів. Всі поліцейські підрозділи є підконтрольними цивільній владі. Представницькими органами влади на місцях є поліцейські ради (комісари), а в провінції – генеральний прокурор.

Комбінована (інтегрована) модель управління поліцією характерна для Великобританії, ФРН, Японії, Нідерландів, де поєднуються ознаки двох вищезгаданих моделей. Зокрема, у Великобританії поліцейська система ґрунтується на поєднанні повноважень держави й органів місцевого самоврядування у сфері правопорядку. Систему підрозділів поліції в Англії та Уельсі утворюють незалежні формування провінційних сил поліції, столична поліція (складовою частиною її є Новий Скотленд-Ярд), самостійна поліція лондонського Сіті, у Шотландії – об'єднання поліцейських загонів та окремі підрозділи поліції міст. Міністр внутрішніх справ Великобританії не здійснює безпосереднє керівництво поліцією графств (місцевою поліцією). Також систему управління охороною правопорядку доповнюють незалежні спеціальні поліцейські організації (транспортна поліція, поліція відомства з питань атомної енергетики, військова поліція).

Цікавим є досвід Нідерландів. На початок 50-х рр. XX ст. у країні було забезпечено умови для співіснування державної поліції та муніципальної поліції. Підрозділи державної поліції відігравали допоміжну роль у системі охорони громадського порядку. Вони підпорядковувалися міністру юстиції [1].

Без сумніву, вивчення досвіду державного управління поліцією зарубіжних країн має не тільки теоретичне, але й практичне значення для діяльності правоохоронних органів України. Але під час здійснення реформування правоохоронних органів України мають враховуватися, насамперед, національні особливості функціонування цих органів, лише найефективніші важелі управлінської діяльності, спрямовані на вдосконалення функціонування поліцейських інститутів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філіпповський В. М. Розробка та запровадження системи управління якістю в органах державної статистики України / В. М. Філіпповський // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля ; Гол. ред. колеґії Голубенко О. Л. – 2011. – № 17 (171). – С. 6–10.